

DOI 10.36074/grail-of-science.06.03.2026.047

ТИПОЛОГІЗАЦІЯ ОРГАНІЗАЦІЙ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА НА ОСНОВІ МОДЕЛЕЙ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ткачук Захарій Михайлович

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Луцький національний технічний університет, Україна

Анотація. У статті здійснено комплексний аналіз типологізації організацій громадянського суспільства на основі моделей господарювання як визначального чинника їх інституційної спроможності. Розглянуто еволюцію підходів до класифікації ОГС у науковому дискурсі з урахуванням сфери діяльності, організаційно-правових форм, механізмів залучення ресурсів і масштабів суспільного впливу. Проаналізовано ключові моделі господарювання ОГС, зокрема донорську, змішану, підприємницьку та партнерську, а також визначено їхні переваги, ризики та обмеження в умовах трансформації системи публічного управління. Узагальнено національний і міжнародний досвід, що застосовується для оцінки ефективності та сталості організацій громадянського суспільства. Обґрунтовано практичне значення запропонованої типології для вдосконалення державної політики, розвитку міжсекторальної взаємодії та підвищення ролі організацій громадянського суспільства.

Ключові слова: громадянського суспільства; типологізація; моделі господарювання; фінансова стійкість; інституційна спроможність; сталий розвиток; міжсекторальна взаємодія.

Постановка проблеми. Попри множинність визначень ОГС, в науковій літературі практично відсутня система класифікацій в контексті дослідження моделей господарювання. ОГС можуть бути різноманітними за своїми параметрами, що неодмінно впливає на їх моделі господарювання та економічні процеси. Іншими словами, варто брати до уваги, що для різних ОГС будуть потрібні різні моделі господарювання, які будуть не обтяжувати їх, а навпаки, створять умови для їх сталого розвитку. Таким чином необхідним є формування нової системи класифікації, що стане основою для подальшого створення релевантних практик господарювання і їх імплементацію у роботу ОГС.

Сьогодні в науковій літературі та нормативно-правових документах національного та міжнародного рівнів відсутні уніфіковані та/або гармонізовані підходи до класифікації ОГС. Це можна пояснити тим фактом, що класифікація будь-якого явища базується на конкретних критеріях, що становлять інтерес дослідника та/або інституцій, що провадить таку класифікацію.

Якщо говорити про методи класифікації ОГС – то вони офіційно не уніфіковані, адже ОГС дуже за різні за формою та видами діяльності, методами господарювання. Для більш оптимального дослідження взаємовідносин і форм

взаємодії між державою та різними соціальними інститутами, і насамперед громадськими організаціями, доцільно з'ясувати класифікацію ОГС. Типологія громадських організацій також дає змогу визначити тканину мережі горизонтальних зв'язків між членами суспільства, визначити наскільки розвинений громадський сектор країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі питання класифікації організацій громадянського суспільства (ОГС) розглядається в різних контекстах, проте системний підхід до типологізації з урахуванням моделей господарювання ще не набув належного розвитку. Зокрема, Дмитренко О. розглядає інституційну спроможність неурядового сектору, акцентуючи увагу на структурних і функціональних аспектах діяльності ОГС, що є важливою основою для подальшого формування класифікаційних ознак [1]. Крім того, Кравчук В. аналізує взаємовідносини громадських організацій і держави, що підкреслює потребу враховувати правове середовище при побудові типологій ОГС [2].

Нормативно-правові документи, законодавчі акти України щодо громадських об'єднань та реєстрації юридичних осіб, а також постанови щодо фінансової підтримки інститутів громадянського суспільства, формують правову основу функціонування та класифікації організацій. Це свідчить про те, що типологія ОГС має бути не лише теоретично обґрунтованою, але й гармонізованою з законодавчими нормами.

У практичному вимірі, аналітика урядових реєстрів проєктів із планами закупівель дає змогу оцінювати реальний розподіл ресурсів, що надходять до громадського сектору, а інституційні ініціативи на кшталт Реанімаційного Пакету Реформ демонструють, як окремі ОГС об'єднують зусилля для посилення впливу. Скаутська організація «Пласт» є прикладом членської організації, яка базується на великій кількості членів та широкому соціальному охопленню.

Водночас міжнародні джерела, зокрема праця Ангаєр Г., описують широкий спектр неприбуткових організацій, їхні моделі управління та стратегії діяльності, що дозволяє порівняти національні практики з міжнародними стандартами [10]. Сокен-Губерті Е. пропонує класифікацію NGO за типами, включно з BINGO, INGO, ENGO, CSO та GONGO, що додатково підкреслює важливість різних моделей функціонування залежно від масштабу, цілей та способів взаємодії з середовищем [12].

Таким чином, аналіз останніх досліджень підтверджує відсутність єдиної, міждисциплінарно обґрунтованої системи класифікації ОГС, що інтегрує моделі господарювання, способи генерації ресурсів та форми діяльності. Це визначає актуальність розробки розширеної типологізаційної системи, що поставлена в центрі цього дослідження.

Мета роботи. Метою статті є розробка типологізаційної системи ОГС, яка враховує різноманіття сфер діяльності, форм роботи, моделей господарювання та способів залучення ресурсів. Завдання включають аналіз існуючих класифікацій, ідентифікацію обмежень чинних підходів, а також створення інтегрованої системи координат для оцінки та порівняння ефективності організацій у контексті сталого розвитку громадянського сектору.

Виклад основного матеріалу. Одним із базових підходів до класифікації ОГС в Україні можна вважати такий, що базується на пріоритетній сфері

діяльності, що своєю чергою може мати різне формулювання в меті та статутних цілях організації, проте становить сферу її інтересів. Наприклад, найбільш типовими та поширеними можна вважати такі сфери:

- підтримка розвитку демократії та верховенство права;
- сталий розвиток та протидія змінам клімату, розвиток мистецтва та культури;
- підтримка процесів децентралізації та розвиток громад, підтримка молоді, молодіжна політика та робота, соціальна робота, підтримка вразливих верст населення, охорона здоров'я, ветеранська та волонтерська політика, розвиток ЛГБТКІА+ спільноти, волонтерство, збереження історичної спадщини, туризм та розвиток рекреації, розвиток формальної та неформальної освіти, захист та адвокація прав професійних спільнот, антикорупція та моніторинг влади, гендерна рівність та соціальна інклюзія. Крім того, існує практика коли ОГС за схожою сферою роботи об'єднуються у кластери (наприклад, «Реанімаційний пакет реформ») [7] й проводять спільні заходи, реалізують проекти та програми задля максимізації ефекту від власної діяльності.

Цікавим є підхід Світового Банку який поділяє ОГС на два типи: операційні та адвокаційні. Своєю чергою операційні ОГС зосереджені на проєктах розвитку, в той час, як адвокаційні ОГС зосереджені на просуванні певних ідей [11]. Варто зазначити, що багато ОГС, поєднують обидва типи діяльності, виділяючи конкретну сферу, на якій вони більше зосереджені.

Звернемо увагу на класифікацію ОГС запропоновану Еммалін Сокен, що використовується міжнародною організацією «Human rights»:

1. BINGO (*англ.* Big international non-governmental organization) - «велика міжнародна» ОГС, наприклад, Червоний Хрест. Їх також називають «бізнес-дружніми» ОГС;
2. INGO (*англ.* International non-governmental organization) – міжнародна неурядова організація, наприклад, Oxfam;
3. ENGO (*англ.* Ecological non-governmental organization) – екологічна НУО, наприклад, Грінпіс;
4. RINGO (*англ.* Religion non-governmental organization) – релігійна міжнародна НУО, наприклад, Catholic Relief Services;
4. CSO (*англ.* Community Sector Organization) – організація громадянського суспільства, наприклад, Amnesty International;
5. GONGO (*англ.* Government-Organized (Operated) Non-Governmental Organization) – урядова організація, наприклад, Міжнародний союз охорони природи [12].

Водночас Кравчук В. пропонує класифікацію ОГС за рівнем територіального охоплення їх діяльності:

- 1) міжнародні (всесвітні, регіональні) неурядові організації, головною метою яких є об'єднання зусиль приватних осіб та організацій, котрі працюють у сфері захисту прав та свобод особистості, охорони навколишнього середовища, заради розв'язання різноманітних питань;
- 2) всеукраїнські – багато організацій виносять у своїх назвах факт діяльності на національному рівні та автоматично дозволяють собі працювати на всій території України;

3) громадські організації з місцевим статусом, котрі виявляються більш успішними, ніж загальнодержавні, завдяки своїй доступності й близькості до громадян [2].

Також ОГС можуть бути класифіковані залежно від сфери діяльності та мети, наприклад, молодіжні, економічні, волонтерські, соціальні, культурні, екологічні, історичні та ін.

Особливості національного законодавства є те, що законом не заборонено існування ОГС без статусу юридичної особи, що своєю чергою накладає певні обмеження на систему господарювання, зокрема відсутність необхідності ведення бухгалтерського обліку та володіння майном. Такі організації ми виключаємо із предмета нашого дослідження.

Вважаємо за необхідне звернути увагу на метод класифікації ОГС запропонований Дмитренко О., який дослідниця подає у вигляді системи координат, що ілюструє та характеризує структуру неурядового сектору у трьох найважливіших аспектах: сфера, діяльність, масштаб [1].

На нашу думку, така система координат не враховує всю різноманітність сфер діяльності ОГС. Зокрема звертаючи увагу на багатогранність сфер у яких працюють ОГС, пропонуємо розширену класифікаційну систему координат – типологізаційна система координат ОГС, що включає нові сфери, форми діяльності, так і власне моделі господарювання та способи генерації ресурсів.

Відповідно, така система координат враховує ширше різноманіття сфер й може бути використана для короткого опису організації через проведення ліній між точками кожного вектору. Також звернемо увагу на той факт, що сектор ОГС дуже динамічно розвивається й запропоновані сфери чи способи генерації ресурсів можуть доповнюватися та змінюватися у майбутньому, що становитиме перспективи подальших досліджень.

Згідно із допрацьованою схемою типологізації ОГС початкову класифікацію ОГС варто робити із вибору методу реалізації статутних завдань та місії. Згідно з Законом України «Про громадські об'єднання» визначення з якого розглянуто нами вище звернемо увагу на наявність формулювання об'єднання осіб що це «об'єднання осіб» що спонукає виділити кластер так званих «членських організацій», які собі за основу своєї роботи бачать залучення якнайбільшої кількості членів та послідовників. Вони транслюють свої цінності та/або ідеї навколо яких об'єднують своїх членів, а фіксована участь в організації формує певні обов'язки права для останніх. Наприклад скаутська організація «Пласт», одна із найстаріших молодіжних організацій України вбачає свою силу й мету роботи у залучення якнайбільшої кількості членів і членкинь [8], що своєю чергою дає можливість впливати на їх життя, транслювати свою місію й поширювати її. Водночас такий підхід до створення та діяльності ОГС можна назвати «класичним». Звернемо увагу, що такий підхід використовує інструмент членських внесків, як основи формування бюджету організації, що обґрунтовує необхідність збільшення кількості членів ОГС для пропорційного збільшення наявних ресурсів для реалізації статутних цілей. Тобто, такі організації займаються промоцією долучення нових членів та членкинь для виконання своєї статутної діяльності. Водночас використовуються різні формати членства в організації, що не суперечать

чинному законодавству та статуту організації, наприклад, повноцінне (офіційне), неофіційне (спостерігач) або й змішане.

Виходячи зі стратегії яку обирає ОГС для забезпечення власної спроможності та ефективності вважаємо за доречне виділити ще один тип організацій, що наразі не регламентуються законодавством, проте відповідає законодавчим вимогам та ознакам щодо ОГС. Такий тип організацій можна характеризувати як *імплементаційні організації* – це організації, що у своїй стратегії провадження діяльності акцентують увагу на не кількісні показники членів та їх спроможність, а зосереджуються на формуванні сильного виконавчого апарату, що включає в себе розвинену менеджерську ієрархію та структуру розглядається, як основний інструмент для виконання статутних завдань. Такі організації мають членів, що формують вищий орган управління організацією – загальні збори – проте зазвичай не є найманими працівниками та/або залученими консультантами.

Таким чином імплементаційні організації у своїй господарській та операційній роботі опирають не на кількісний показник членів організації, а на потенціал виконавчого апарату, що дає можливість створювати послуги та продукти, використовувати різні інструменти фандрейзингу та будувати стратегії для реалізації місії та статутних завдань.

Ці організації різняться не тільки підходом до свого формування, але й методами роботи. Імплементаційні організації часто більш професійні, адже виконують великі проекти й мають сформовану організаційну структуру та культуру. Вони мають відповідати вимогам добросовісного врядування та проходити міжнародні аудити. Членські організації часто не такі формалізовані й професійні для впровадження проєктної роботи. Вони орієнтовані на залучення якнайбільшої кількості членів будь-якими правовими способами.

Варто зауважити, що також існують ОГС змішаного типу, які розвивають й виконавчий апарат й збільшують членство. Проте такий підхід не є поширеним через складність його реалізації.

Умовний поділ на імплементаційні організації та членські наразі не відображений у правовому полі й не визначений чинними нормативно-правовими документами, що своєю чергою не применшує його важливості для функціонування ОГС. Наприклад імплементаційні організації часто займаються моніторингом, аналітикою, створюють послуги та продукти, мають високу експертність. Членські організації мають більше представницьких функцій, адже об'єднують велику кількість громадян. Вони можуть адвокатувати важливі питання своїх членів або групи яку представляють опираючись лише на кількісний показник членів. Водночас жодна із цих груп ОГС не є успішнішою у виконанні своїх статутних завдань, адже вони мають різні підходи, що дає можливість однаково ефективні.

Варто зауважити, що імплементаційні організації формують підґрунтя для правового парадокса в чинному національному законодавстві потребують, адже вони часто мають членів виключно як потрібну умову для функціонування й віддають максимум повноважень та можливостей виконавчому апарату. Тобто такі організації фактично потребують окремого виду юридичних осіб, адже працюють у громадському секторі, проте не потребують чинних членів, а лише засновників для старту своєї діяльності.

Крім зазначеного вище, виділено п'ять окремих ознак, що можуть становити основу для подальшої класифікації ОГС, зокрема:

1. сфера діяльності;
2. основна форма діяльності тобто спосіб у який організація реалізовує свою стратегію;
3. спосіб генерації ресурсів;
4. модель господарювання;
5. рівень роботи тобто масштаб роботи.

Наступна пропонується класифікаційна ознака – сфера діяльності організації. Наприклад, на думку дослідників університету Хопкінса Дж., Саламона Л. та Анхайєра Г. ОГС поділяються на 12 груп за сферою діяльності: культура і дозвілля; дослідження та освіта; охорона здоров'я; соціальні послуги; довкілля; розвиток громад; захист прав, адвокація та політичні організації; волонтерство; міжнародні; релігійні; бізнес та професійні асоціації, інші [10].

Проте перелік таких сфер сьогодні значно розширюється, що можна пояснити розширенням суспільного життя в частині форм діяльності людини та локальних та глобальних викликів, які постають перед людьми, особливо війни, пандемії та інше.

Наступна важлива ознака це – форми діяльності через які організація досягає своєї цілі. Даний блок сформований широким набором форм діяльності, що його може вибрати ОГС незалежно від сфери у якій провадить свою діяльність, може бути представлений у вигляді комбінації різних форм та/або форматів своєю чергою має ознаки кроссекторальності та міждисциплінарності, що допомагає досягати синергетичному ефекту від діяльності ОГС. Відповідно більшість організацій використовують різні комбінації таких форм, а спеціалізація на одній конкретній формі є надзвичайно рідкісним явищем.

Так, до популярних форм провадження діяльності ОГС можна віднести:

- аналітична діяльність – аналіз даних в конкретній галузі або дослідженнями та узагальненнями в певній сфері діяльності для вироблення рекомендацій чи сценаріїв дій;
- адвокація – публічний захист інтересів та прав певної групи людей;
- моніторинг і дослідження – збір даних та їх систематизація для подальшого використання в аналітиці для роботи ОГС;
- менторство – спосіб передачі знань чи механік через наставництво від однієї організації до іншої;
- консультування – надання підтримки у реалізації публічної політики чи певної практики, послуги для організацій чи цільової аудиторії із якою працює ОГС;
- створення продуктів – діяльність зі створення сталої послуги (наприклад додаток на телефон для електронного звернення до місцевого депутата), яка може надаватися організаціям чи цільовій аудиторії із якою працює ОГС;
- надання послуг – діяльність організації для користі інших осіб, які можуть бути цільовою групою організації;
- представницька функція – можливість представляти інтереси групи людей, які делегують свій «голос» до ОГС чи її представників;

– мережування та інформування – поширення корисної інформації для громадського сектору, ошук нових партнерств та знайомств для кооперації.

Типовим є підхід, що виділяє географічний аспект роботи ОГС, який, проте з розвитком процесів глобалізації втрачає свою актуальність. Так ОГС все частіше забирають у своєму статуті прив'язку до території на якій провадять свою діяльність, аби не створювати обмежень у своїй роботі.

Так деякі організації можна кластеризувати як локальні. Такими організаціями варто вважати ті у статуті яких міститься інформація про конкретну сферу діяльності в межах певної громади. Так, децентралізація пожвавила цей процес й сприяла поширенню у назвах найменування конкретних населених пунктів. Водночас згідно з чинним українським законодавством ОГС не обмежені у своїй діяльності на національному рівні та міжнародному співробітництві. Форми та методи діяльності на національному рівні та здійснення міжнародної співпраці визначаються самостійно ОГС та повинні відповідати статусу організація як основного її документу.

Два наступні класифікаційні ознаки відображають методи генерації ресурсів та моделі господарювання, що важливі, адже за умови добросовісного врядування ОГС має публічно показувати усі свої доходи та видатки, окрім фактичного подання податкової звітності. Така демонстрація прозорості збільшує довіру й відносить організацію до певного кластера. Очевидно, що найбільший кластер за ознакою способу генерації ресурсів це – грантові кошти від міжнародних організацій. Так, тільки згідно з реєстром проєктів міжнародної технічної допомоги (МТД) зареєстрованих в Секретаріаті Кабінету міністрів України станом на 2024 рік громадський сектор України спільно із державними підприємствами, організаціями та інституціями оперує сумою понад 87 мільйонів доларів США [4].

Чималий кластер організацій формують ОГС, що отримують підтримку від уряду через конкурси соціальних проєктів згідно із постановою Кабінету Міністрів від 29 липня 2022 р. № 849 [5]. Це зазвичай досвідчені українські організації такі як «Пласт», «Просвіта», «Українське студентське братство». Водночас пряму підтримку із бюджетів ОМС отримують найчастіше організації локального характеру, які, наприклад займаються історичною реконструкцією, чи організовують локальні фестивалі, які мають позитивний ефект для громади.

Ще однією класифікаційною ознакою, яка пропонується для визначення типу організації є модель господарювання. Наразі цей контур організації тільки формується у публічному розумінні, а тому практично відсутня статистична інформація щодо ОГС які мають дієву модель господарювання, зокрема надають платні послуги чи виробляють товари для виконання своїх статутних завдань. Так, Стаття 21 Закону «Про громадські об'єднання» говорить, що «громадська організація має право здійснювати відповідно до закону підприємницьку діяльність безпосередньо, якщо це передбачено статутом громадського об'єднання, або через створені в порядку, передбаченому законом, юридичні особи (товариства, підприємства), якщо така діяльність відповідає меті (цілям) громадського об'єднання та сприяє її досягненню» [6]. Це також підтверджується ст. 86 Цивільний кодекс України, де вказано, що «непідприємницькі товариства (кооперативи, крім виробничих, об'єднання громадян тощо) та установи можуть

поряд зі своєю основною діяльністю здійснювати підприємницьку діяльність, якщо інше не встановлено законом і якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені, та сприяє її досягненню» [9].

Питання виокремлення такого кластера ОГС фактично становить науково-практичний інтерес, адже є це потенційно один з інструментів забезпечення сталого функціонування ОГС в Україні й уже на даному етапі має різні форми прояву та варіанти реалізації.

Висновки та пропозиції. Проведене дослідження дозволило окреслити комплексний підхід до типологізації ОГС, який інтегрує різні аспекти їх діяльності: сферу роботи, форму діяльності, моделі господарювання, способи генерації ресурсів та масштаб роботи. Виявлено, що існуючі класифікації частково враховують операційні або адвокаційні функції, але не відображають взаємодію членських та імплементаційних організацій. Запропонована типологізаційна система координат забезпечує інструмент для оцінки ефективності та прозорості ОГС, дозволяє порівнювати організації, планувати стратегії розвитку та адаптувати моделі господарювання під специфіку місцевих і національних умов. Водночас система залишається відкритою до доповнень і врахування нових практик, що створює перспективи для подальших досліджень щодо оптимізації сталого розвитку громадянського сектору та підвищення його інституційної спроможності.

Список використаних джерел:

- [1] Дмитренко, О. А. (2022). *Інституційна спроможність неурядового сектору в Україні* (Дисертація кандидата політичних наук, спеціальність 052 – Політологія). Київ, Україна.
- [2] Кравчук, В. М. (2008). *Взаємовідносини громадських організацій і держави в умовах формування громадянського суспільства в Україні (теоретико-правові аспекти)* (Автореферат дисертації кандидата юридичних наук, спеціальність 12.00.01). Київ, Україна.
- [3] Конституція (Основний Закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки, Закон № 888-IX (1978, 20 квітня). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/001_001#Text
- [4] Урядовий портал. (n.d.). *Перелік зареєстрованих проєктів з планами закупівель*. <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/mizhnarodna-dopomoga/pereliki-zareyestrovanih-proektiv-z-planami-zakupivel>
- [5] Кабінет Міністрів України. (2022). Про внесення зміни до Порядку проведення конкурсу з визначення програм (проєктів, заходів), розроблених інститутами громадянського суспільства, для виконання (реалізації) яких надається фінансова підтримка (Постанова № 849 від 29 липня 2022 року).
- [6] Закон України «Про громадські об'єднання» № 4572-VI (2012, 22 березня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text>
- [7] Реанімаційний Пакет Реформ. (n.d.). <https://rpr.org.ua>
- [8] Пласт. (n.d.). *Про нас: Історія*. <https://www.plast.org.ua/about-history>
- [9] Цивільний кодекс України, Закон № 435-IV (2003, 16 січня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
- [10] Anheier, H. K. (2005). *Non-profit organisations: Theory, management, policy*. Routledge.
- [11] World Bank. (n.d.). *Civil society engagement*. <https://documents.worldbank.org/curated/en/666931468164948136/pdf/51427-v2-REPLACEMENT-WP-PUBLIC.pdf>

[12] Soken-Huberty, E. (n.d.). *What different types of NGOs exist?* Human Rights Careers.
<https://www.humanrightscareers.com/issues/types-of-ngos/>

TYOLOGIZATION OF CIVIL SOCIETY ORGANIZATIONS BASED ON MANAGEMENT MODELS

Zakharrii Tkachuk

PhD Student

Lutsk National Technical University, Ukraine

Summary. *The article presents a comprehensive theoretical and applied analysis of the typology of civil society organisations (CSOs), using the economic model of their functioning as the core criterion for classification. The study assumes that resource-formation mechanisms determine CSOs' institutional capacity, financial resilience, and long-term strategic stability. Particular attention is given to economic activity as a driver of organisational transformation, influencing management strategies, governance practices, and CSOs' ability to adapt to socio-political and macroeconomic uncertainty through financial autonomy and income diversification.*

The evolution of theoretical and methodological approaches to CSO classification in public administration studies is examined. Existing paradigms based on fields of activity, organisational and legal forms, operational mechanisms, and the scale of social impact are analysed, with a focus on the transformation of traditional resource mobilisation models in response to contemporary global economic challenges. The article synthesises national and international experience, including analytical frameworks and assessment tools applied by international institutions such as CIVICUS and USAID to evaluate institutional effectiveness and accountability.

The research provides a structured analysis of key economic models of CSOs, including donor-oriented, entrepreneurial, mixed, and partnership-based models, identifying their functional characteristics, advantages, and risks. Based on the findings, an integrated typological framework is proposed that combines economic, managerial, and social dimensions of CSO activity, reflecting levels of institutional maturity and orientation toward sustainable social value creation.

The study's practical relevance lies in providing directions for improving public policy on third-sector support. The proposed typology can be applied by public authorities and local governments to design targeted support instruments, encourage financial diversification, and strengthen the role of CSOs in sustainable community development and territorial growth.

Keywords: *civil society organisations; typology; management models; financial sustainability; institutional capacity; sustainable development; intersectoral interaction.*